

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- VERITAS-est
- Hírek
- Olvasnivaló
- *Kutatjuk a magyar szocialista közvéleményt?*
- *Puccskísérletek és politikai radikalizmusok Romániában a két világháború között*
- *A magyar hatóságok kiutasítottak egy ukrán menekültet Magyarországról – 1989-ben*
- *Egy méltatlanul feledésbe merült bánáti sváb életút: Muth Gáspár (1876–1966)*
- Cikkajánló
- Adatkezelési tájékoztató

VERITAS-est

A magyar politikai emigráció története (1945–1990)

A magyar közgondolkodásban a mai napig kevés figyelmet kap a magyar politikai emigráció története és annak kutatása. Annak ellenére van ez így, hogy a 19. és a 20. században is fontos, sokszor egyenesen történelmi szerepük volt a hazájukat politikai meggyőződésük miatt kényszerből elhagyóknak. A március 7-én megrendezésre kerülő VERITAS-est ezt az űrt igyekszik a maga szerény eszközeivel kitölteni. **Marinovich Endre** moderálásával **Nyári Gábor**, a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum ügyvezető igazgatója és **Dévavári Zoltán**, Intézetünk tudományos főmunkatársa az 1945 és 1990 közötti magyar emigráció történetét veszi nagytó alá.

[A vita ezen a linken is követhető.](#)

Kép: Kállay Gyűjtemény

[Tovább a linkre](#)

Hírek

Habilitációs doktori oklevelet adott át Prof. Dr. Trócsányi László rektor a Károli Gáspár Református Egyetem Szenátusának február másodikán tartott ülésén **Dr. Dévavári Zoltán** részére. A Történelemtudományi Doktori és Habilitációs Tanács előterjesztése alapján az Egyetemi Doktori és Habilitációs Tanács **Dr. Dévavári Zoltán** részére 55/2022. (XII.12.) számú határozatával ítélte oda a habilitált doktori címet.

Olvasnivaló

Kutatjuk a magyar szocialista közvéleményt?

Katona István – Kádár János legfontosabb belső pártembereinek egyike – 1970 és 1974 között az MSZMP KB Agitációs és Propagandaosztályát [MSZMP KB APO] vezette. A Politikatörténeti Intézet Levéltára őrzi irathagyatékát. Amennyiben érdeklődünk a Kádár-korszak iránt, akkor elég érdekes dokumentumokra bukkanhatunk az általa egykor forgatott ma már megfakult papírlapok között.

1973-ban az MSZMP KB APO egy „reprezentatív” közvéleménykutatás keretei között igyekezett választ találni az úgynevezett „szocialista hazafiság” kérdésére. A felmérésük öt lényegesebb pontra fókuszált. Ezek a következők voltak:

1. a hazafiság, a hazához való viszony;
2. a magyar nemzethez tartozás kritériumai, Magyarország, a magyar nép jellemzői;
3. a magyar nemzet történetéhez való viszony, történelmünk jellemzői, tanulságok;
4. a szocialista országok egymás közötti kapcsolatai a tőkés országokban élő munkásokkal és a függetlenségükért küzdő népekkel való szolidaritás;
5. nemzeti és nemzetközi ünnepeink.

564 interjú alapján igyekeztek különböző megállapításokat tenni a fenti kérdésekre. Az anyag készítőiben természetesen fel sem merült, hogy a megkérdezettek – lévén mégis egy diktatúrában éltek – csak vélt vagy valós politikai elvárásoknak igyekeztek eleget tenni, és ezért saját véleményük, a valóság nem fog kiderülni. Ugyanis az interjúkban olyan kérdésekre várták a válaszokat, amelyekre többnyire kész dogmákkal rendelkezett a Kádár-korszak sajátos szocializmusa. Ezért a Katona István irathagyatékában megtalált dokumentumból csak arra következtethetünk, hogy a válaszadók mennyiben alkalmazkodtak a szocialista diktatúra követelményeihez.

Kép: Fortepan / Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

[Rácz János teljes cikke itt olvasható el](#)

Puccskísérletek és politikai radikalizmusok Romániában a két

világháború között

Románia, mint az antant szövetségi rendszer egyik győztes országa a versailles-i békerendszer hatására jelentősen növelni tudta országa területét. Ettől függetlenül elmondható, hogy a két világháború közötti korszak egyik leggyengébb közbiztonságával rendelkező kelet-közép-európai államává vált, melynek oka a radikális politikai csoportok elterjedésében keresendő.

Az első olyan akció, ami román szélsőséges csoportokhoz köthető, Max Goldstein és társainak az ügye volt, akik 1920 decemberében merényletet követtek el az igazságügyi miniszterrel szemben, aki az esetet követően életét vesztette. A politikai gyilkosságok mellett a bolsevik ideológia terjedése is veszélyt jelentett, ugyanis 1924 szeptemberében a román kommunista párt államcsínyt hajtott végre annak érdekében, hogy Dél-Besszarábiát a Szovjetunióhoz csatolják. Ezekkel az eseményekkel párhuzamosan a szélsőjobb is fokozatosan megerősödött, melyet az is bizonyít, hogy párhuzamosan több fasiszta jellegű mozgalom is működött országszerte: először Amos Francu ügyvéd 1919-ben alapította meg a Kereszttestvériség nevű szervezetet, majd pedig 1923-ban Alexandru C. Cuza közgazdász, egyetemi tanár nevéhez volt köthető a Nemzeti Keresztény Védelmi Liga és a Keresztény Főiskolások Egyesületének a megindítása. Ezek közül a legjelentősebb szervezkedés Corneliu Zelea Codreanu által 1927-ben létrehozott Szent Mihály Arkangyal Légió volt, aminek a nevéhez számos politikai bűntett köthető. A mozgalom kifejezve azt, hogy a román alkotmányos rend adta kereteken kívül szándékozott átvenni a hatalmat, 1930 márciusában megalapította a Vaszgárda nevű szervezetet. Tevékenységük visszaszorítása érdekében az állam számos büntetőeljárást kezdeményezett a Kapitány (társai így hívták Codrenaut) és társaival szemben, az esküdtszék azonban minden alkalommal felmentő ítéletet hozott ügyükben, amely azt bizonyítja, hogy a Gárda a két világháború között jelentős társadalmi támogatást tudhatott magáénak.

Kép: Verlag Frank & Timme

[Drócsa Izabella teljes cikke itt olvasható el](#)

Közm. irat
10/3. J. J. J.

11035

KÜM Távközlési Osztály	Rejtjel Távirat	Szigorúan Titkos !
Nagykövetség	Érkezett:	Készítette:
Moszkva	1989. 10. 02. 14. 40.	Ellenőrizte: tá.
KÜLTÁRSI KÖZVETLEN		

41,

szeptember 28-án, a fegyveres erők napján rendezett nagykövetsegi fogadaasunkon o. k. voronkov osztályvezetőe és z. p. kutyerusha osztályvezető-helyettes megkezdteek toalem, hogy ismeretes-e számonra r. (vagy) neve. miután nemleges vaalaszt adtam elmondtaak, hogy tudomaasuk szerint ez az uszgorodi illetoeseegue szakaacs valahogy egy romaan menekelittaahorba kerult magyarorszaagon es aalli-tolag politikai menedeekjogot akar keerni. megkeertek arra, hogy nem hivatalos formaaban probaaljam megeerdeklodni budapestrol, hogy tulajdonkeppen mi a teenyaallaaas ezzel a szemellyel kapcsolatban. a helyzet pontos ismereteere - elmondaasuk szerint - azeert lenne mieloebb szuekseegyek, hogy megfeleloe aallaas-pontot tudjanak kialakítani ebben a konkrét uegyben is és a joevoere neezve is, mert elvben nem zaarhato ki, hogy hasonlo esetek megismetloedhetnek.

= 216 = barabaas jaanos =

KÜLÜGYMINISZTERIUM TÜK	
SZIGORÚAN TITKOS I	
1989-10-3	
003786	1

KÜLÜGYMINISZTERIUM TÜK	
VISSZAMINŐSÍTVE	
Dátuma: 28. 10. 89	Alíírás:
Megjegyzés:	

Ez a dokumentum a Magyar Országos Levéltár gyűjteményébe tartozik.
 This document belongs to the collection of the National Archives of Hungary.

Szabó János
 Láska: 1. ter. foed. vez. X, 3
 J. J. J. 10/3
 Intézkedtem:

Láttam:

Magyar Országos Levéltár

A magyar hatóságok kiutasítottak egy ukrán menekültet Magyarországról – 1989-ben

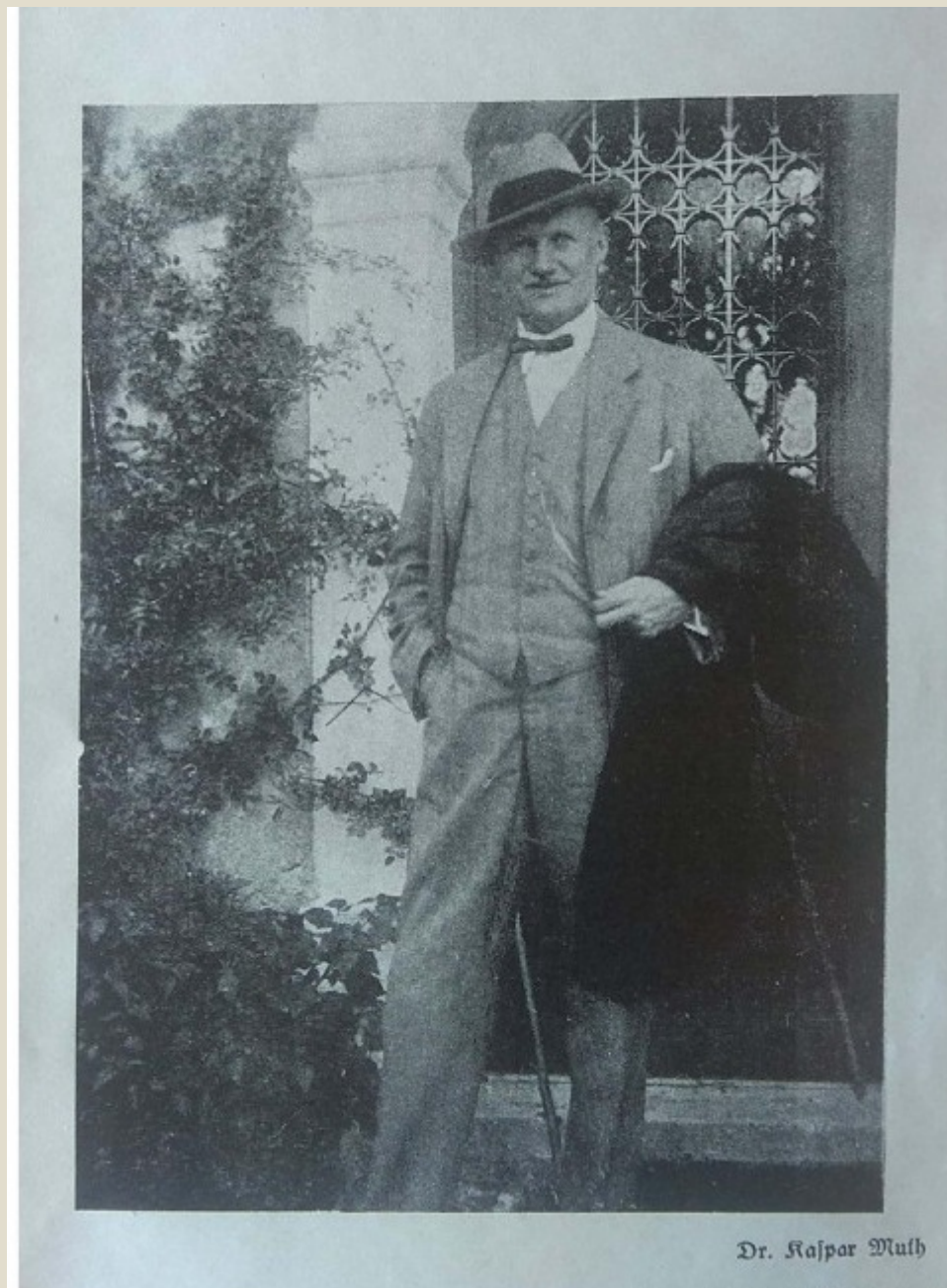
Már 1989-ben voltak ukrán menekültek Magyarországon? Ez a kérdés merül fel bennünk akkor, ha elolvassuk az alább közölt két levéltári dokumentumot.

1989. október 2-án Barabás János, a Moszkvai Magyar Nagykövetség ügyvivője két rejtjeltáviratot küldött a Külügyminisztériumnak a Magyar Néphadsereg ünnepe, a Fegyveres Erők Napja alkalmából 1989. szeptember 28-án a Moszkvai Magyar Nagykövetségen rendezett ünnepi fogadásról. (Jelzete: MNL OL, XIX-J-1-j, 1989/86. doboz, 003786/1989. számú ügyirat. 1951-től 1992-ig minden évben az 1848. szeptember 29-i pákozdi csata évfordulóján ünnepelték meg a Fegyveres Erők

Napját.) Ezen a protokollrendezvényen a magyar diplomata mind a szovjet külügyminisztérium, mind a belügyminisztérium, illetve ez utóbbi migrációs politikáért felelős vízum- és útlevélosztályának (OVIR) képviselője részéről jelzést kapott arra vonatkozóan, hogy egy ungvári illetőségű szovjet állampolgár, miután legálisan átlépte a szovjet–magyar határt, egy erdélyi magyar menekültek számára fenntartott menhelyre ment Budapesten, ahol menedékkjogot kért maga számára. Az egyik szovjet tisztviselő hangsúlyozta, hogy az illetőnek nincsenek magyar nemzetiségű felmenői, a teljes – szláv hangzású – nevének ismeretében leginkább ukrán származásúnak vélhetjük őt.

Kép: rejtjeltávirat a Külügyminisztériumnak, 1989. Fortepan/194626 sz.

[Seres Attila teljes cikke itt olvasható el](#)

Egy méltatlanul feledésbe merült bánáti sváb életút: Muth Gáspár

(1876–1966)

A bánáti svábok magyarbarát irányvonalának vezéralakja, majd az impériumváltás utáni időszak romániai német politikai életének egyik vezető személyisége – aki az elcsatolt romániai sváb közösséget a harmincas évek közepéig épp olyan vitathatatlan autoritásként testesítette meg, mint a magyarországiakat Bleyer Jakab (1874–1933), a délszláv államba bekebelezetteket pedig Stefan Kraft (1884–1959) – katolikus parasztcsaládból származott. 1887–95 között a piaristák nagybecskereki gimnáziumában meggyőződéses magyar hazafivá nevelték. Az érettségit követően jogi tanulmányokat kezdett Budapesten (1896–1901). Látókörét néhány szemeszteren át Genfben, Lyonban, Párizsban és Londonban szélesítette, de a jogi doktorátust már idehaza szerezte meg. 1901–03 között jog-gyakornokoskodott előbb Budapesten, majd pedig Temesváron, ahol 1903-ban ügyvédi praxist nyitott, amit egészen 1944-ig fenntartott.

Kép: Deutsches Volkswerden im Banat. Reden und Aufsätze Dr. Kaspar Muth's. Hrsg. von Josef Rieß. Timisoara, 1935.

[Orosz László teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

Apponyi Albert budapesti albérletei és budavári otthona

„Apponyi Albertet az 1920-as párizsi békekonferencián elmondott híres védőbeszéde után több száz magyar település választotta díszpolgárává, köztük Budapest, ahol 1921-ben Apponyi térnek nevezték el az addigi belvárosi Kígyó teret. Kultusza végig fennmaradt: amikor 87 éves korában genfi tárgyalásai alatt megbetegedett, minden fővárosi templomban és zsinagógában könyörgő istentiszteletet tartottak a gyógyulásáért. Halálhíre 1933. február 7-én érkezett meg Budapestre, és a megdőbbszent fővárost azonnal ellepték a gyászlobogók. Különleges sírhelyet szántak neki: a Mátyás-templomban temették el, a budai Várban, ahol harminc évig volt az otthona. Halálának 90. évfordulóján budapesti lakhelyeit mutatjuk be.”

[Anka László teljes cikke itt olvasható el](#)

A második (?) ember

Krauhulcsán Zsolt: Biszku. A megtorlás belügyminiszterének életútja, Jaffa Kiadó, 2022

A Jaffa Kiadó Modern Magyar Történelem című sorozatában megjelent egyik legújabb kiadványának főcíme és alcíme sok mindent megmagyaráz. **Szakály Sándor** recenziója a Magyar Naplóban jelent meg.

[Szakály Sándor recenziója itt olvasható el](#)

Madách és Petőfi ifjúkori szerelmei

Dubniczky Zsolt írja: „Így a zárkózott természetű, de elmés, számos nyelven beszélő, zenét és festészetet tanult, szellemes és jó intellektuális képességekkel megáldott Madách szívesen látott vendég volt Lónyayéknál, akik az 1830-as évek legvégén a város megbecsült és befolyásos lakói közé tartoztak. Lónyay Menyhért apja, Lónyay János ugyanis királyi biztosként nagy szerepet vállalt az 1838-as árvíz mentési és újjáépítési munkálataiban.”

[Dubniczky Zsolt teljes cikke itt olvasható el](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónkat [itt tudja elolvasni](#):

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)